

Zdravotní způsobilost členů jednotek SDH obcí

S účinností od 1. ledna 2004 bude pro posuzování zdravotní způsobilosti členů jednotek SDH obcí nebo členů SDH podniků, kteří vykonávají službu v těchto jednotkách dobrovolně nebo na základě pracovněprávního vztahu (dále jen "členové") nebo zaměstnanců podniků vykonávajících službu v jednotkách HZS podniků (dále jen "zaměstnanci podniků") platit nařízení vlády č. 352/2003 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců jednotek hasičských záchranných sborů podniků a členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí nebo podniků dále (jen "nařízení").

Nařízení vlády provádí zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně (dále jen „zákon“), podle něhož má být upravena organizace, druhy a termíny preventivních zdravotních prohlídek zaměstnanců podniku, uchazeče o zaměstnání v jednotce HZS podniku (dále jen "uchazeč") a členů, obsah lékařského posudku a seznam nemocí, vad a stavů, pro které nelze vydat kladný posudkový závěr.

Toto nařízení vlády logicky uzavírá problematiku zdravotní způsobilosti zaměstnanců podniků a členů jako nezbytnou podmínku pro výkon činnosti v jednotce požární ochrany (dále jen „jednotka PO“). Podle § 65 odst. 4 zákona mohou **být do jednotek PO** na příslušné funkce přijímány **jen osoby zdravotně způsobilé**. Zaměstnanci podniku a členové jsou dále podle § 69b zákona **povinni podrobovat se stanoveným preventivním zdravotním prohlídkám**. Nařízení vlády tedy stanoví, jak se bude zdravotní způsobilost posuzovat.

Závažné nedostatky při výkonu služby zaměstnanců podniků nebo členů způsobené špatným zdravotním stavem mohou ohrozit jak jejich zdraví a bezpečnost, tak také zdraví a životy ostatních osob při zásahu. Je třeba mít úctu pře těmi, kdo nasazují své zdraví pro záchranu druhých nebo majetku, bohužel ne zcela optimální fyzický stav populace, stres a další faktory jsou původem stále vyššího počtu civilizačních chorob, které se nevyhýbají ani hasičům. Nárazový tělesný výkon zejména těch, kdo nevyjíždí k zásahům často nebo nejsou zvyklí těžce fyzicky pracovat, může znamenat poškození jejich organismu, které může být o to větší, když je tento organismus již nemocný.

Příslušníci HZS ČR se posuzují již podle vyhlášky č. 324/2001 Sb., která upravuje požadavky na fyzickou a zdravotní způsobilost příslušníků Hasičského záchranného sboru České republiky, a byla novelizována vyhláškou č. 297/2002 Sb.

Při tvorbě nařízení bylo přihlédnuto ke skutečnosti, že požadavky na zdravotní způsobilost členů nebo zaměstnanců podniků nemohou být naprosto stejné jako u příslušníků Hasičského záchranného sboru ČR, protože výchozí pozice není srovnatelná.

Pro členy jsou požadavky na zdravotní způsobilost stanoveny tak, aby ze služby v jednotkách dobrovolných hasičů nebyl ze zdravotních důvodů zbytečně vyřazován příliš velký počet osob, a při tom byl zajištěn jejich standardní zdravotní stav a jeho pravidelná kontrola.

Zaměstnanci podniků a členové jednotek SDH podniků byli podřizováni zdravotním preventivním prohlídkám i před tímto nařízením. Podniky již preventivní zdravotní prohlídky zajišťovaly nebo jim byly nařizovány orgánem ochrany veřejného zdraví podle směrnice Ministerstva zdravotnictví PP-265-20.11.67, o posuzování zdravotní způsobilosti k práci, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení předkládalo do vlády Ministerstvo vnitra, při jeho přípravě prošlo řádným meziresortním řízením, jeho obsah výrazně formulovalo Ministerstvo zdravotnictví a k jeho tvorbě byla přizvána i občanská sdružení na úseku požární ochrany. Aktivně se zapojilo Ústředí SHČMS, Asociace velitelů HZS podniků, Svaz měst a obcí.

Druhy prohlídek

Zdravotní způsobilost členů se posuzuje při preventivních zdravotních prohlídkách - **vstupních, periodických, mimořádných a výstupních**. Rozsah vyšetření je určen obecně v závislosti na pracovní zátěži hasičů podle vykonávané činnosti odpovídající zastávané funkci, kterou udává příloha č.1 nařízení v kategoriích I až IV. Kategorie mají za účel odstupňovat zdravotní hodnocení a je v nich uvedena stručná charakteristika činnosti hasiče v určité funkci, aby si vyšetřující lékař udělal představu o charakteru pracovní zátěže hasiče.

Členové jednotek SDH obcí jsou zařazeni v kategorii IV. Zvláštní pozornost při hodnocení zdravotní způsobilosti je věnována členům -nositelům dýchací techniky, kteří jsou z hlediska "nemocí, pro které nelze vydat kladný posudkový závěr" hodnoceni podle kategorie I. Jejich vyšetření je však obsahově i termínově odlišné (u vstupních prohlídek) od zaměstnanců podniků. Nositel dýchací techniky je nařízením chápán nejen tak, že používá uvedený ochranný prostředek, ale především jako člen, který pracuje při zásahu v podmínkách náročnějších na zdravotní stav (malá viditelnost, horko, prach, velké zatížení plic a oběhového aparátu, stres).

Obsah a lhůty preventivních zdravotních prohlídek

VSTUPNÍ preventivní zdravotní prohlídka se provádí u **každého člena** před zahájením výkonu služby v jednotce, tzn. před zařazením do jednotky SDH obce nebo před vznikem pracovně právního vztahu (jsou některé dobrovolné jednotky PO u nichž členové vykonávají službu jako zaměstnání). Obsahem této zdravotní prohlídky je komplexní fyzikální vyšetření, včetně **orientačního** vyšetření zraku, sluchu, kůže a podpůrného a pohybového aparátu a **orientačního** neurologického vyšetření a **orientačního** chemického vyšetření moči.

Při posuzování zdravotní způsobilosti se **využijí výsledky preventivní prohlídky podle zákona o veřejném zdravotním pojištění**. Na tu má každý občan v dospělém věku nárok ze zákona o zdravotním pojištění (§ 49 zák.č.258/1997) a je tudíž placena ze zdravotního pojištění. U **nositele dýchací techniky** se navíc provede spirometrické a elektrokardiografické vyšetření (EKG). Je to v souladu s ustanovením § 2 odst. 2 nařízení, které obecně hovoří o doplnění vyšetření u nositele dýchací techniky o vyšetření stanovená pro kategorii I a po té v § 2 odstavci 4 specifikuje pouze dvě odborná vyšetření spirometrii a EKG. Podle aktuálního zdravotního stavu a závěrů vyšetření lze provést i další odborná vyšetření nezbytná pro posouzení zdravotní způsobilosti.

Pokud je uvedeno, že jde o orientační vyšetření, neprovádí je odborný lékař.

Je důležité, že **pokud bude člen k 1.1.2004 zařazen v jednotce SDH obce, vstupní preventivní zdravotní prohlídku neprovádí.**

PERIODICKÁ preventivní zdravotní prohlídka se provádí **jednou za 2 roky** u každého člena, bez rozdílu zda je v kategorii IV nebo kategorii I podle přílohy č. 1 nařízení, a to **v návaznosti na preventivní prohlídku podle zákona o veřejném zdravotním pojištění**. Obsah periodické preventivní zdravotní prohlídky je pro člena příslušného do kategorie IV. dle přílohy č.1 nařízení stejný jako u vstupní zdravotní prohlídky.

Člen, který je **nositelem dýchací techniky**, má obsah periodické preventivní zdravotní prohlídky rozšířen. Obsah je stejný jako u periodické prohlídky zaměstnance podniku v kategorii I (ve smyslu § 1 odst.3 nařízení), tzn. v rozsahu komplexního fyzikálního vyšetření, včetně **orientačního** vyšetření zraku, sluchu, kůže, podpůrného a pohybového

aparátu a **orientačního** chemického vyšetření moči, vyšetření elektrokardiografické a spirometrické a laboratorní vyšetření glykemie a **odborné** vyšetření neurologické.

Pro toho, kdo byl k 1.1. 2004 členem jednotky SDH obce se první periodická zdravotní prohlídka uskuteční nejpozději v den, kdy mu vznikne nárok na preventivní prohlídku podle zákona o veřejném zdravotním pojištění, nejpozději však v roce 2005, tzn. pro někoho už v roce 2004. Pokud člen jako občan dosud nebyl u preventivní prohlídky podle zákona o veřejném zdravotním pojištění, je na něm, kdy se v období od 1.1.2004 do 31.12.2005 k preventivní prohlídce dostaví.

Pro člena, který bude členem jednotky po 1.1. 2004 vznikne nejprve povinnost podrobit se vstupní preventivní zdravotní prohlídce a po dvou letech po ní periodické preventivní zdravotní prohlídce.

Aby se snížily náklady na vstupní a periodické zdravotní preventivní prohlídky a posuzující lékař měl možnost poznat zdravotní stav posuzovaného, vychází se ze zdravotnické dokumentace vedené lékařem, u něhož je člen registrován, anebo z výpisu této dokumentace podle vzoru uvedeného v příloze č. 2 nařízení. Určená odborná vyšetření také není nutné provádět, pokud lze využít výsledky předchozích odborných vyšetření, které nejsou starší než 90 dnů.

Zajišťování preventivních zdravotních prohlídek nebude mít výrazný vliv na rozpočty obcí, které zřizují jednotky SDH obcí. Náklady periodických zdravotních prohlídek mohou být hrazeny úplně nebo částečně ze zdravotního pojištění členů. Obecně budou ceny zdravotních prohlídek závislé na počtu členů - nositelů dýchací techniky a rozsahu odborných vyšetření absolvovaných členem v posledních 90 dnech před preventivní zdravotní prohlídkou.

MIMOŘÁDNÁ preventivní zdravotní prohlídka člena se provádí

a) na podnět velitele jednotky PO,

1. po zranění nebo onemocnění, které způsobilo pracovní neschopnost zaměstnance podniku k činnosti delší než 6 týdnů nebo pracovní neschopnost člena delší než 3 měsíce, spojené se zpochybněním zdravotní způsobilosti z důvodu změny jeho zdravotního stavu, který může ohrozit jeho zdraví a bezpečnost nebo zdraví a životy ostatních fyzických osob při zásahu jednotky PO,
2. jestliže utrpí zranění spojené s bezvědomím, jiný těžký úraz nebo je podezření expozice nebezpečnými či zdraví škodlivými látkami při zásahu jednotky PO,

b) na jeho žádost, nebo

c) na podnět ošetřujícího lékaře.

Rozsah a náplň mimořádné preventivní zdravotní prohlídky stanoví příslušný lékař, uvedený v § 7 nařízení, podle aktuálního zdravotního stavu člena.

Při mimořádné preventivní zdravotní prohlídce podle bodu a) bodu 2 není posuzována ani tak prioritně zdravotní způsobilost člena pro výkon služby v jednotce PO, ale tato prohlídka jej má chránit před eventuálními zdravotními problémy z důvodu konkrétního zásahu. V zájmu úplnosti se zakládá možnost pro podání subjektivní žádosti o posouzení zdravotního stavu samotným zaměstnancem podniku nebo členem.

Mimořádnou preventivní zdravotní prohlídkou není lékařské ošetření při úrazu.

VÝSTUPNÍ preventivní zdravotní prohlídka se týká **pouze** členů, kteří vykonávají službu v jednotce jako své **zaměstnání**, před skončením pracovního nebo jiného obdobného

poměru. Jejím účelem je zjistit takové změny zdravotního stavu, u kterých lze předpokládat, že k nim došlo vlivem činnosti související s výkonem funkce v jednotce PO.

Při výstupní zdravotní prohlídce se provede komplexní fyzikální vyšetření, včetně orientačního vyšetření zraku, sluchu, kůže a podpůrného a pohybového aparátu a orientačního neurologického vyšetření, popřípadě další nezbytná odborná vyšetření.

Výstupní zdravotní prohlídka je důležitá zejména z hlediska dokumentace stavu členů, kteří vykonávají činnost v jednotce PO jako své zaměstnání, při jejich odchodu z jednotky PO, pro případná další řízení, např. o náhradách za poškození zdraví. U členů, kteří činnost v jednotce PO nevykonávají jako své zaměstnání se výstupní prohlídka neprovádějí. Případné poškození zdraví členů během výkonu služby v jednotce PO lze řešit mimořádnou preventivní zdravotní prohlídkou.

Kde budou preventivní zdravotní prohlídky probíhat

Preventivní zdravotní prohlídku člena, vykonávajícího činnost v této jednotce PO jako svoje zaměstnání provede lékař zdravotnického zařízení poskytujícího zaměstnavateli závodní preventivní péči.

Preventivní zdravotní prohlídku člena jednotky SDH obce, který nevykonává činnost v této jednotce jako svoje zaměstnání, provede **praktický lékař, u něhož je člen registrován**, tento lékař také na základě preventivní zdravotní prohlídky vydá členu lékařský posudek v němž je hodnocení zdravotní způsobilosti.

Nařízení v příloze obsahuje vzor pro výsledky vyšetření, který zůstává u lékaře a vzor lékařského posudku. Jde o vzory a jejich formální stránka nemusí být při respektování obsahové náplně dodržena.

Jak se bude zdravotní způsobilost posuzovat

Z výsledků zdravotní preventivní lékařské prohlídky a ze zdravotní dokumentace stanoví příslušný lékař zdravotní způsobilost.

Za zdravotně způsobilého se považuje člen, u něhož nebyla zjištěna nemoc podle seznamu uvedeného v příloze č. 5 nařízení pro kategorii IV a případně nositele dýchací techniky pro kategorii I.

Poměrně často se stává, že profesionální hasiči, tedy příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR nebo zaměstnanci podniku, jsou také zapojeni v jednotkách SDH obcí v místě svého bydliště. Tito profesionální hasiči se podrobují preventivním zdravotním prohlídkám, které jsou určeny pro jejich funkci profesionálního hasiče u svého zaměstnavatele, kromě případů, kdy jako člen jednotky SDH obce vykonává činnost zařazenou do kategorie vyšší (tzn. nositel dýchací techniky), než kterou vykonává v pracovním nebo obdobném poměru.

V lékařském posudku se uvede zdravotní způsobilost zaměstnance podniku, uchazeče nebo člena pro výkon činnosti následovně:

"Posuzovaný(á) datum narození

zařazený(á)/přijímaný(á)* na funkci
v jednotce hasičského záchranného sboru podniku – jednotce sboru dobrovolných hasičů podniku/obce*) je

- a) zdravotně způsobilý(á) k výkonu činnosti v uvedené funkci

- b) zdravotně nezpůsobilý(á) k výkonu činnosti v uvedené funkci
- c) zdravotně způsobilý(á) k výkonu činnosti v uvedené funkci jen s tímto omezením."

Podle nařízení platí zásada, že omezení zdravotní způsobilosti podle písmena c), které uvede příslušný lékař ve zdravotním posudku, nemůže být u zaměstnance podniku nebo člena vykonávající činnosti zařazené v kategorii I přílohy č. 1 nařízení, překážkou pro výkon činnosti ve funkci v jaké je zařazen.

Proti tomuto posudku je možno podat podle ustanovení § 77 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, návrh na jeho přezkoumání do 15 dnů ode dne jeho prokazatelného obdržení. Návrh se podává písemně vedoucímu zdravotnického zařízení prostřednictvím lékaře, který tento posudek vydal. Podání návrhu nemá odkladný účinek na vykonatelnost tohoto rozhodnutí, neboť je uvedeným posudkem chráněno zdraví posuzované osoby a bezpečnost práce a zdraví ostatních osob.

11/11/2003, MV – GŘ HZS ČR